

Załącznik do Uchwały
Rady Miejskiej w Gorzowie Śląskim
Nr XXVI/198/2009
z dn. 28 stycznia 2009 roku

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI GORZÓW ŚLĄSKI

Gorzów Śląski, 2009 r.

Spis treści

Wstęp

1. Charakterystyka miejscowości	4
2. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości	7
2.1. Podsumowanie inwentaryzacji zasobów służących odnowie miejscowości	16
3. Ocena słabych i mocnych stron miejscowości	19
3.1. Podsumowanie analizy SWOT	20
4. Wizja	20
5. Cele	20
6. Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć w latach 2009-2015	21
6.1. Harmonogram realizacji przedsięwzięć	26
6.2. Zestawienie rzeczowo- finansowe planowanych przedsięwzięć	26

Wstęp

- *Plan Odnowy Miejscowości Gorzów Śląski* jest dokumentem określającym zadania i przedsięwzięcia aktywizujące społeczność lokalną w okresie 7 lat. Powstał w wyniku dyskusji na zebraniach wiejskich, po konsultacji Rady Sołectkiej z mieszkańcami.
- Plan Odnowy Miejscowości Gorzów Śląski wraz z opisem inwestycji i przedsięwzięć (projektów) stanowić będzie załącznik do wniosku o dofinansowanie operacji ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 osi 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej działanie: Odnowa wsi oraz osi 4 Leader. Inwestycje i przedsięwzięcia zawarte w planie odnowy miejscowości mogą być realizowane również z innych działań i programów.
- Celem działania *Odnowa wsi* jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich a także rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.
- Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 [Dz.U. nr 38, poz. 220] pomoc jest przyznawana na następujące operacje:
 - 1) budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno-kulturalne, w tym świetlic i domów kultury,
 - 2) budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów małej architektury,
 - 3) budowa, przebudowa miejsc rekreacji,
 - 4) budowa, przebudowa lub remont obiektów sportowych, ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, miejsc rekreacji, placów zabaw przeznaczonych do użytku publicznego,
 - 5) zakup towarów służących przedsięwzięciom związanym z kultywowaniem tradycji społeczności lokalnych lub tradycyjnych zawodów.
 - 6) związanych z kształtowaniem obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, w szczególności poprzez odnawianie lub budowę placów parkingowych, chodników lub oświetlenia ulicznego,
 - 7) urządzania i porządkowania terenów zielonych, parków i innych miejsc odpoczynku,
 - 8) budowa, przebudowa lub remont infrastruktury turystycznej,
 - 9) zagospodarowania zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do rekreacji lub w celu poprawy estetyki miejscowości,
 - 10) zakup i odnowienie obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacja na cele publiczne,
 - 11) budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów i usług, w tym pawilonów, punktów wystawowych, sal ekspozycyjnych lub witryn,
 - 12) odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej, wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków,
 - 13) wyburzenia i rozbiórki zdewastowanych obiektów budowlanych w celu uporządkowania terenu w miejscowości, jeżeli niemożliwe jest ich odnowienie i dalsze użytkowanie,.

14) zakup materiału siewnego lub nasadzeniowego roślin wieloletnich.

1. Charakterystyka miejscowości Gorzów Śląski

Położenie geograficzne i administracyjne

Miasto Gorzów Śląski położone jest w województwie opolskim, w powiecie oleskim, w gminie Gorzów Śląski, w obrębie Wyżyny Śląsko-Krakowskiej wzdłuż malowniczej doliny Proсны. Miasto Gorzów Śląski jest siedzibą gminy miejsko-wiejskiej. W latach 1975-1998 gmina, w tym miasto Gorzów Śląski administracyjnie należało do województwa częstochowskiego. Gorzów Śląski leży w odległości 18 kilometrów w kierunku północnym od Olesna oraz 15 kilometrów w kierunku północno-wschodnim od Kluczborka. Przez Gorzów Śląski przebiega droga krajowa (DK 45) oraz droga wojewódzka (DW 487).

Powierzchnia i ludność

Powierzchnia miasta wynosi 19 km² (1 868 ha). Aktualnie w Gorzowie Śląskim mieszka 2526 osób.

Tabela 1. Liczba ludności w Gorzowie Śląskim, stan na dzień 01.04.2008r.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców
1	Mieszkańcy ogółem w tym:	2526
2	kobiety	1323
3	mężczyźni	1203

Źródło: Urząd Miejski w Gorzowie Śląskim, 01.04.2008r.

Strukturę wieku ludności wg danych z Urzędu Miejskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Liczba mieszkańców Gorzowa Śląskiego z podziałem na wiek

Lp.	Wiek	Rocznik	Kobiety	Mężczyźni	Razem
1	0- 18	1990- 2008	229	238	467
2	19- 28	1980- 1989	197	167	364
3	29- 38	1970- 1979	215	189	404
4	39- 48	1960- 1969	175	193	368
5	49- 58	1950- 1959	182	181	363
6	59- 68	1940- 1949	150	104	254
7	69- 78	1930- 1939	118	102	220
8	79- 88	1920- 1929	43	28	71
9	89- 98	1910- 1919	12	1	13
10	Powyżej 98 lat	Poniżej 1910 r.	2	-	2

Źródło: Urząd Miejski w Gorzowie Śląskim, 01.04.2008r.

Największa liczba mieszkańców mieści się w przedziale 0-18 lat oraz 29-38 lat. W tej sytuacji zapewnienie odpowiedniego systemu oświaty, tworzenie nowych miejsc pracy oraz miejsc rekreacji i sportu jest szczególnie istotne.

Użytkowanie gruntów

Dominującą funkcją w obrębie miejscowości jest mieszkalnictwo, usługi i drobny przemysł. Znaczna część gruntów jest także użytkowana rolniczo – przeważnie jako grunty orne oraz w mniejszym zakresie jako łąki i pastwiska (w dolinie Proсны). Lasy występują w minimalnym zakresie. W obrębie miejscowości znajduje się kilka zbiorników wodnych o różnym pochodzeniu m.in. rowy przeciwczołgowe, wykorzystywanych przez wędkarzy.

Historia miejscowości

Od wieków ziemi gorzowskiej sądzono być obszarem przygranicznym. Rzeka Proсна płynąca obrzeżem miasta, stanowiła odwieczną, naturalną granicę, oddzielającą najpierw Śląsk od Wielkopolski, później Prusy od Rzeczypospolitej, w latach 1815-1918 Prusy od Rosji, a do 1922r. odrodzoną z zaboru Polskę od Rzeszy. Po 1945 roku miasto włączono do Polski.

Według powszechnej opinii Gorzów Śląski został założony w **1241r.** Można przyjąć, że założenie Gorzowa na początku jako wsi na prawie niemieckim, była powiązana z krwawym najazdem tatarskim na Polskę w 1241 roku i słynną bitwą pod Legnicą. Zagony tatarskie spustoszyły wówczas śląskie ziemie i Gorzów otoczony trudnodostępnym bagiennym terenem był atrakcyjny dla lokalizacji grodu. Jako miasto Gorzów wzmiankowany był w 1294r. Nazwa miasta od wieków funkcjonowała w dwojakiej postaci: polskiej – Gorzów i niemieckiej - Landsberg.

Przez stulecia miasto dzieliło skomplikowane losy śląskiej ziemi. Od swojego powstania wchodziło w skład Księstwa Wrocławskiego, potem Głogowskiego, Brzesko-Legnickiego. Od **1331 r.** – było lennem korony czeskiej. W latach **1341-1356** przejściowo należało do Kazimierza Wielkiego, później do książąt opolskich. Prawie przez dwa stulecia (XV-XVIIw.) Gorzów pozostawał w prywatnych rękach rodziny Frankenbergów z Proślic koło Kluczborka, by w następnych latach stać się przedmiotem różnych rodzinnych transakcji.¹ W **1526 r.** miasto wraz z całym czeskim Śląskiem przeszło pod panowanie Habsburgów austriackich. W **1742 r.** miasto znalazło się w granicach Prus. Był to okres nasilenia niemieckiego osadnictwa, tzw. kolonizacji fryderycjańskiej.

W wyniku prowadzonych reform w Prusach w październiku 1807r. wszedł w życie dekret, w którym zniesiono podział na stany, wprowadzono wolny obrót ziemią, zlikwidowano poddaństwo osobiste chłopów (z dziedziczną własnością, natomiast innych po dwóch latach), nie wprowadzono odszkodowań za zniesione powinności. W następnym roku poczynając od majątków państwowych, przeprowadzono uwłaszczenie. Chłopi uzyskali prawo do budynków bez odszkodowań i do inwentarza dworskiego z odszkodowaniami.

Natomiast ukazanie się w roku 1808 pruskiej ordynacji miejskiej nadającej gminom miejskim rozległe kompetencje w zakresie samorządowym, w tym wprowadzając rady i zarządy miejskie, przyczyniło się do pełnego uniezależnienia się miasta od dotychczasowego właściciela. Z biegiem czasu większego znaczenia nabierała Rada Miejska z burmistrzem. Dziedzic był przedstawicielem władzy państwowej na swoim obszarze, który był wyłączony z gminy. Proces uwłaszczania chłopów zakończył się w połowie XIX w. W wyniku reformy

¹ *Zarys dziejów Gorzowa Śląskiego*, Lucjan Jurczyk, Gorzów Śląski 2006

administracyjnej w Prusach w latach 1815 – 1816 miasto Gorzów Śląski (Landsberg) administracyjnie położone było w Rejencji Opolskiej, w powiecie oleskim.

Od **1818** r. Gorzów stał się własnością rodu Hohenlohe-Ingenfilgen. Hohenhelowie właściwie nie mieszkali w Gorzowie. Najbardziej upodobali sobie gorzowski las z powodu występujących wielowiekowych dębów i buków. Kiedy przyszła kolej na pozbycie się podupadłego majątku, zatrzymali tylko lasy, które przynosiły dochody z wykupu karty grzybiarza – jagodziarza. Po niekorzystnym dla strony polskiej plebiscycie, Gorzów objęło III Powstanie Śląskie. II wojna światowa nie przyniosła miastu większych szkód.

Historia rzemiosła, handlu, przemysłu

Do końca XVIII głównym źródłem utrzymania mieszkańców Gorzowa była uprawa roli i hodowla. Prócz rolnictwa istniało i rozwijało się rzemiosło i handel. Pierwsi rzemieślnicy gorzowscy pojawili się pod koniec XV w. Organizacją cechową rzemiosło gorzowskie zostało objęte w XVI w. Jako pierwszy cech powstał cech garncarzy w oparciu o wydobywanie złoża gliny w Gorzowie i okolicach, które eksploatuje się do dziś. Rzemieślnicze wyroby znajdowały zbyt na jarmarkach i targach. Bardzo popularne były jarmarki, które aż czterokrotnie w ciągu roku odbywały się na gorzowskim rynku. W 1787 r. w mieście prosperowało 75 rzemieślników tj. ślusarz, piekarz, piwowar, kapelusznik, 5 tkaczy płótna, 2 perukarzy, 2 kowali, 31 szewców, powroźnik, 3 stolarzy, 15 garncarzy, 2 tkaczy sukna, 3 cieśli. Zgłoszono dalsze potrzeby w rzemiosłach: kołodziej, rusznikarz, stelmach, pończosznic i piekarz.

Na początku XIX w. w miejsce upadającego rzemiosła powstawały w Gorzowie Śląskim słabo prosperujące zakłady przemysłowe. Były to małe fabryki zatrudniające niewielką ilość mieszkańców. W statystykach z 1831r. miasto posiadało: browar, gorzelnię, jedną większą i dwie mniejsze warzelnie mydła, 4 garbarnie, 4 sklepy z korzennymi przyprawami, sklep z metrażem, sklep żywnościowy, zajazd i 3 karczmy.

W XIX w. w okolicy Gorzowa nastąpił rozkwit hutnictwa żelaza. W 1847 r. rozpoczęto budowę wielkiego pieca nazwanego imieniem żeńskiego – Paulina, stąd huta Paulinkówka. Obok huty postawiono dwa budynki mieszkalne dla rodzin robotników. Znaczną część rudy żelaznej, zwanej darniową, dowożono z Rudnik przez most zbudowany na rzece Prośnie. Do procesu wytapiania wykorzystywano topniki: węgiel drzewny oraz nadmuch podgrzanego powietrza, uzyskiwanego ze sprężarki napędzanej wodą z rzeki Proсны za pomocą koła młyńskiego. W 1852 r. w czasie epidemii cholery zaprzestano pracy wielki piec na Paulinówce. Przypuszczalnym powodem definitywnego zamknięcia huty w 1914 r. był ubytek załogi oraz wprowadzenie do wytopu żelaza koksu.

Nazwa huty Paulina przeszła na wybudowaną w latach 1895 – 1899 kolejkę wąskotorową Olesno-Zawisna biegnącej przez Gorzów. Dnia 19 listopada 1929r. na miejscu dawnej kolejki wąskotorowej uruchomiono łączność kolejową (zlikwidowaną ostatecznie w 1944r.).

Osobliwości

Interesująca jest historia gorzowskiego świniopasa niejakiego Tomasza Kukli, który spisał umowę w 1841 r. z hodowcami trzody chlewnej. Zobowiązał się on wypasać i strzec trzodę w liczbie około 120 sztuk. Poczynając od Świętego Jerzego do Świętego Marcina codziennie rano świniopas trąbił w róg na rynku gorzowskim i wówczas rolnicy wypuszczali swą trzodę,

która sama przybiegała na znajomy dźwięk rogu na gorzowski rynek, skąd Kukła wraz z pomocnikami prowadził je na łąki i lasy nad rzeką Prosną. Ten zwyczaj trwał tylko do końca lat 50. XIX wieku, ale życzliwa pamięć o solidnym pasterzu świń przetrwała w ludzkiej pamięci następnych pokoleń i na kartkach historii miasta. Na pamiątkę tego zwyczaju wybudowano pomnik świniopasa, który przedstawia pasterza świń - Tomasz Kukłę, u którego nóg uwieczniono także wieprzka. Ten jedyny pomnik Świniopasa w Polsce stał się zarazem symbolem gminy Gorzów Śląski, dlatego władze miasta w 2002 roku postanowiły odrestaurować ten gorzowski symbol, czyniąc z niego logo internetowej strony gminy.

Przestrzenna struktura miejscowości

Miasto Gorzów Śląski zachowało zabytkowy układ przestrzenny, który tworzy Rynek wraz z kamieniczkami. Przestrzeń publiczną miasta Gorzów Śląski tworzy także teren planowanego do rewitalizacji *Parku Miejskiego* pomiędzy ulicami Wojska Polskiego, Fryderyka Chopina i Gorzałki. *Park Miejski* powstanie na bazie już istniejącego parku podworskiego z osią kompozycyjną w postaci ścieżki na całej jego długości i łączącej park z amfiteatrem i placem zabaw oraz niezagospodarowanym terenem łąki z lodowiskiem. Do parku Miejskiego zostanie włączony plac główny przed gmachem Urzędu Miejskiego. Przestrzeń publiczną tworzy również gorzowski rynek ze skwerem pośrodku.

Stan techniczny małej architektury, ciągów komunikacyjnych, amfiteatru i parku podworskiego jest niezadowolający:

- plac główny: wymaga wymiany nawierzchni, zmiany przebiegu i rozmiaru schodów oraz wzbogacenia o elementy małej architektury,
- plac zabaw przy amfiteatrze: urządzenia na placu zabaw wymagają remontu i uzupełnienia brakujących części,
- amfiteatr: widownia amfiteatru wymaga modernizacji poprzez wymianę jej nawierzchni oraz ławek. Widownia nie jest dostosowana do użytku przez niepełnosprawnych co powoduje wykluczenie ich z życia publicznego,
- lodowisko: wyłożone jest płytami betonowymi o średnim stanie jakości,
- system komunikacji: system komunikacji nie przebiega zgodnie potrzebami mieszkańców, istniejące ścieżki z płyt betonowych są zbyt wąskie, nawierzchnia gruntowa, trylinka są w stanie złym,
- ławki: betonowe z drewnianymi siedziskami (16 szt.) są w bardzo złym stanie.

2. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości

Zasoby przyrodnicze

Tereny miasta stanowią głównie zbiorowiska roślinne silnie zantropogenizowane. Wyjątkiem są tu niektóre tereny w dolinie Prozny oraz wszystkie zbiorniki wodne, gdzie występują ciekawe zbiorowiska roślinne o charakterze naturalnym. Zbiorniki te stanowią również lokalne ostoje fauny, w szczególności płazów i gadów oraz ptaków. Ewenementem wśród opolskich pomników przyrody ożywionej jest **4-metrowy okaz kłokoczki południowej** rosnący w Gorzowie Śląskim. Jest to jedyny krzew - pomnik przyrody w województwie.

Dziedzictwo kulturowe

Miasto zostało zbudowane na tzw. prawie niemieckim z XIII w. Centrum układu miejskiego tworzy prostokątny rynek ze skwerem, wpisany w półwrzecionowaty układ ulic wychodzących z narożników rynku. W bloku przyrynkowym usytuowany jest kościół ewangelicki. Kościół parafialny wysunięty jest w kierunku półn.- zach. od rynku. Miasto zachowało historyczny układ urbanistyczny.

Na południe od centrum za rzeczką Młynówką wybudowany został w połowie XVIII w. w stylu barokowym, pański dwór. W 1891 r. w majątku gorzowskim był młyn, browar książęcy i roszkarnia. Browar książęcy zaprzestał produkcji piwa na długo przed parcelacją majątku. W trakcie parcelacji browar nabył Gottlieb Walta, prowadząc dalej karczmę. Aktualnie większa jej część jest budynkiem mieszkalnym, a od podwórza jest Weterynaria. Roszarnia- budynek obecnie zamieszkały, w tłumaczeniu oznacza fabrykę lnu. Za czasów dworskich międłono tutaj słomę lnianą, ażeby wykruszyć z niej paździerzę. Słomę moczono w pobliskim stawie. W XIX w. budynki inwentarskie znajdowały się w śródmieściu, zaś stodoły ciągnęły się obustronnie wzdłuż ulic: Wojska Polskiego, Karola Miarki, Piłsudskiego i Kluczborskiej niemal pod sam cmentarz.

W 1888 r. oddano do użytku gmach sądu i więzienia z notariatem, znany później jako budynek „Splot”. Obiekty te były niezbędne po reformie ustroju miejskiego z 1808 r., gdy sądownictwo odebrano władzom, a miasto odzyskało niezależność od właściciela ziemskiego. Należy też wspomnieć, że do ostatniego dnia 1928 r. Gorzów dzielił się na dwie części posiadające własną administrację. Pierwsza nazywała się Stad-Landsberg, czyli Miasto Gorzów i obejmowała jedynie ośrodek śródmieścia. Druga Dorf – Landsberg, czyli Wieś - Gorzów składała się z przysiółków: Libiąż, Szczotki, Strugi, Słabiki, Biała (na północ od drogi do Zofijówki), Koziborek (na północ od końcowego odcinka ul. Chopina) oraz później powstałych koloni fryderycjańskich: Zofijówka i Karłów. Dzisiaj wszystkie te przysiółki wchodzą w obręb miasta.

W 1930 r. Górnośląskie Towarzystwo Ziemskie wykupiło grunty majątku z przeznaczeniem na parcelację i budowę nowych zagrod. W roku następnym wykonana została zabudowa przy obecnej ulicy Piłsudskiego, a od 1934 r. powstały zabudowania przy ulicy Piaskowej, Chopina i Krasickiego. Zagrody oddawano pod klucz, ale w krótkim czasie chlewy i stodoły okazały się za małe i gorzowscy rzemieślnicy: Jan Michalek i Fritz Horny, dokonywali odpowiedniej rozbudowy. Fritz Horny miał tartak parowy w miejscu aktualnie zajmowanym przez Famak.

Zachowane historyczne i zabytkowe obiekty na terenie miasta to :

- Dwór w zespole parkowym, ul. Złota 1, nr rej.: 1030/67 z 20.03.1967
- Park dworski (park miejski)
- Nadleśnictwo, ul. Byczyńska 9, nr rej.: 1474/66 z 8.08.1966
- Zajazd ul. Byczyńska 12, nr rej.: 1475/66 z 8.08.1966
- Budynek sądu i więzienia „Splot”,
- Kościół ewangelicko-augsburski,
- Kościół parafialny pod wezwaniem Św. Trójcy,
- Plebania,
- Dom- ob. Dom Kultury,
- Domy mieszkalne w Rynku, nr rej.: 1476 – 1482 z 8.08.1966

- Domy mieszkalne w Rynku (3)
- Domy mieszkalne w różnych częściach miasta (9),
- Budynek stacji kolejowej
- Stodoła
- Cmentarz komunalny z 1852 roku
- Budynek stacji kolejowej.

Dwór w stylu barokowym zbudowany został około połowy XVIII w. Częściowo odnowiony² i zmodernizowany. Parterowy, murowany, złożony na rzucie prostokąta, ze skrzydłami w elewacji ogrodowej, z facjatami i poddaszem mieszkalnym. Posiada podpiwniczenie skrzydeł. Elewacje zdobią piętrowe ryzality i trójkątne przyczółki. Wnętrze w układzie dwutraktowym z korytarzem pomiędzy traktami. Dach mansardowy z naczółkami. Nad skrzydłami dachy wielospadowe, kryte dachówką.

Budowniczym dworu był prawdopodobnie członek rodu Ozorowskich najbardziej związanego z miastem. Od 1811 r. przeszedł w posiadanie rodu Hohenlohe. Ostatnim najemcą majątku była rodzina Gebel. Po parcelacji majątku, w dworze urządzono powiatowy dom starców. Koniec placówki nastąpił z chwilą nadejścia Rosjan. Po wojnie, pod koniec lat 50 istniał w dworze oddział szpitala oleskiego. Od czasu zamknięcia szpitala z obiektu pozostała ruina. Obecnie ten zespół dworsko-pałacowy znajduje się w rękach prywatnych

Budynek Nadleśnictwa, ul. Byczyńska (obecnie Zarząd Zespołu Szkół Ponad Gimnazjalnych). Obiekt zbudowany w II połowie XIX w. jako budynek piętrowy, murowany i otynkowany. Dwutraktowe wnętrza. Jedenstoosiowa elewacja frontowa dekorowana boniowaniem. Dach siodłowy kryty dachówką.

Zajazd, ul. Baczyńska 12 (obecnie dom mieszkalny). Zbudowany w I poł. XIX w jako budynek wolnostojący, murowany, otynkowany, parterowy na rzucie prostokąta. Wnętrze ukształtowane dwutraktowo. W siedmioosiowej elewacji frontowej podkreślona część wejściowa niskim przyczółkiem. Dach naczółkowy przykryty dachówką.

Budynek użyteczności publicznej XIX/XX w. przy ul Kluczborskiej. Pierwotnie szkoła, później Zakład Przemysłu Dziewiarskiego „Splot” (własność prywatna). Rozczłonkowana bryła przykryta stromym dachem i dachówką. Dwukondygnacyjny obiekt z poddaszem użytkowym i dobudowaną kolistą wieżą. Elewacje ceglane z dekoracją nadokienną.

Kościół ewangelicko-augsburski wybudowała w latach 1855-57 gorzowska wspólnota ewangelicka. Jest to neogotycki kościół na planie prostokąta z wieżą na osi nad wejściem, pięciobocznie zamkniętym prezbiterium i asymetrycznie dobudowaną kruchtą. Murowany z cegły, otynkowany. W ścianach nawy i wieży strzeliste okna zakończone łukiem ostrym; ściany przyporowe. Dachy strome, kryte blachą. Od 1945 r. kościół ewangelicki w Gorzowie jest kościołem filialnym parafii ewangelickiej w Kluczborku.

Kościół parafialny p.w. Św. Trójcy. Obecny kościół zbudowany w 1895 – 97, na miejscu poprzedniego drewnianego. Murowany w stylu neogotyckim na planie krzyża z asymetrycznie dobudowaną wieżą i sygnaturą na skrzyżowaniu naw. Dachy strome kryte dachówką. Elewacje rozczłonkowane, ceglane z bogatym detalem architektonicznym i wieżyczkami neogotyckimi. Wewnątrz 3 obrazy Trójcy Świętej z XVII i XVIII w, barokowo

² *Inwentaryzacja i waloryzacja historycznych i zabytkowych obiektów na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Górna Prośna”, mgr inż. Halina Gierczak, Opole 2007r.*

– ludowa rzeźba św. Jana Nepomucena. Kościół był budowany pod patronatem księcia Fryderyka Wihelma.

Plebania 1899-1900; murowana, z dachem stromym naczółkowym, krytym dachówką. Dekoracje ceglane na tynkowanych płaszczyznach elewacji, wokół okien i drzwi.

Dom mieszkalny II poł XIX w. – w pierzei Rynku, obecnie Dom Kultury i biblioteka. Różnorodne dekoracje tynkarskie na elewacjach wokół okien i drzwi. W elewacji widoczne scalenie dwóch kamienic. Dach kryty papą, schowany za ścianą attykową.

Domy mieszkalne w Rynku nr 1, 9, 10, 11, 18, 19, II poł. XIX w. Elewacje 3-4- osiowe, z dekoracją tynkarską wokół okien i drzwi; w szczycie jednej z nich barokowe zwężenie facjaty, trójkątne i koliste tympanony nad otworami oraz balkon.

Budynek stacji kolejowej; I poł XX w. Dom murowany z cegły, otynkowany, kryty wielospadowym dachem łamany.

Obiekty i tereny

Obiekty i tereny mogące zostać wykorzystane na rzecz rozwoju miasta to przede wszystkim:

- Sala przy remizie Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Gorzowie Śląskim;
- Sala Miejsko- Gminnego Ośrodka Kultury, pomieszczenia do ćwiczeń Orkiestry Dętej+ zaplecze na sprzęt, salka kawiarenki;
- Amfiteatr;
- Stadion sportowy z boiskiem do gry w piłkę nożną oraz bieżnią okólną;
- Salka Świetlicy;
- Budynek DFS- sala Spotkań;
- Przyszkolne boiska sportowe i dwie sale gimnastyczne.

Infrastruktura społeczna

Charakterystyka lokalnej społeczności

Ludność Gorzowa Śląskiego z racji przygranicznego położenia i zmianom przynależności państwowej, podlegała wielowiekowym wpływom różnych kultur. Miasto zamieszkiwała wieloreligijna ludność polska, niemiecka, żydowska i czeska. Przez wieki Gorzów pozostał jednym z najmniejszych miasteczek śląskich. Mimo tak ogromnego zróżnicowania kulturowego, językowego i etnicznego nie odnotowano tutaj większych przejawów nacjonalizmu ani religijnych wojem. Wręcz przeciwnie, w mieście i na przyległych terenach trwało pokojowe współżycie mieszkańców i wzajemne wzbogacanie się.

Duży wpływ na funkcjonowanie mieszkańców Gorzowa mieli osadnicy niemieccy, którzy przynosili swoje zwyczaje, język, osiągnięcia gospodarcze, rzemieślnicze, a także nowe formy ustroju społecznego, jak np. planowaną zabudowę miasta, nową formę samorządu i sądownictwa. Wielu spośród przybyłych osadników w okresie kolonizacji fryderycjańskiej było wyznania ewangelicko- augsburskiej, stąd zwiększenie ich liczby od połowy XVIII w.

W XII wieku na Śląsku zjawili się Żydzi, prowadzący handel. Cieszyli się często względami książąt jako doradcy finansowi. W zamian za usługi finansowe otrzymywali majątki ziemskie. Szykany i wygnania z powodu ich odmienności religijnej jeszcze w XVI w. spotkały nie

wszystkich Żydów w jednakowym stopniu. Bogaci i niemieckojęzyczni byli traktowani łagodniej. W ich posiadaniu były ważne miejskie obiekty tj.: tartak, cegielnia i młyn. W połowie XIX w. Żydzi stanowili 20% ogółu ludności. Liczba ta stopniowo malała. Świadectwem dawnej obecności Żydów jest fragmentarycznie zachowany zabytkowy cmentarz oraz dom rabina obok fundamentów wysadzonej przez hitlerowców synagogi.

Ludność Gorzowa w epoce feudalnej była polska. Również wizytacja kanoniczna w 1679 r. stwierdza, że w kościele gorzowskim wygłaszano kazania wyłącznie w języku polskim. Społeczność Gorzowa na początku drugiej połowy XIX wieku nie straciła swego polskiego charakteru. „Ludność wiejska – a za taką musimy uważać ludność Gorzowa – jest polskiego pochodzenia i na wsi narodowość ta przoduje wszędzie z wyjątkiem właścicieli majątków, rzemieślników oraz kolonistów”. Jednakże pod koniec XIX wieku uwydatniają się duże postępy germanizacji w Gorzowie. Przyczyniły się do tego napływ ludności niemieckiej, emigracja starych gorzowian, wynarodowienie się pod wpływem szkoły, urzędów, służby wojskowej i kościoła. Na początku XX wieku nacisk germanizacyjny wzmożił się. Na mocy układów jałtańskich, w 1945 roku Śląsk wraca do Polski.

Ludność mieszkańców Gorzowa Śląskiego nigdy nie była duża, ponieważ wyruszali oni w świat w poszukiwaniu pracy, lepszego życia i wykształcenia. Peryferyjne, rolnicze miasteczko bez urodzajnych gleb i bogactw naturalnych niewiele mogło zaoferować ludziom młodym i ambitnym, podobnie jak dziś. Zmiana procesów gospodarczych w XIX w. znalazła swoje odbicie we wskaźniku przyrostu ludności miasta. O ile na przestrzeni lat 1806 do 1860 liczba ludności w Gorzowie podwoiła się z 501 do 1105 to do końca lat 60 liczba ludności utrzymywała się na tym samym poziomie. Pojawiło się zjawisko emigracji zarobkowej do różnych rejonów Niemiec.

Ogólny wzrost liczby mieszkańców miasta w poszczególnych latach przedstawiono w tabeli poniżej:

Tabela 3. Mieszkańcy Gorzowa Śląskiego w poszczególnych latach

Lata	Liczba mieszkańców			
	Katolicy	Ewangelicy	Żydzi	Ogółem
1781	489		94	583
1787	615+6 szlachciców		48	669
1828	594	206	49	849
1830	640	225	121	986
1861	681	210	214	1105
1925	809	250	43	1102
1938	1593	730	13	2336
1964	2370	130	-	2500
1999	2600	100	-	2700
2005	2620	80	-	2700
2006	2543	70	-	2613
2007	2529	60	-	2589

Źródło: Zarys dziejów Gorzowa Śląskiego, Lucjan Jurczyk, Gorzów Śląski 2006r., Urząd Miejski w Gorzowie Śląskim

W 1938 r. wskutek administracyjnego włączenia do miasta sąsiednich wsi i przysiółków, liczba mieszkańców wzrosła. Przed wkroczeniem wojsk Armii Czerwonej w 1945r. ludność niemiecka w większości opuściła miasto. Pozostawione domostwa zasiedlili nowi mieszkańcy głównie z sąsiedniej Praszki i z Wielunia oraz repatrianci ze wsi Łozowa, leżącej 7 km od Tarnopola. Po 1945r. ludność gorzowska składa się z trzech zasadniczych grup o różnym pochodzeniu terytorialnym: ludności miejscowej (autochtonicznej), ludności napływowej z

terenów Polski (osadnicy z województwa łódzkiego, kieleckiego, krakowskiego), ludności napływowej z kresów wschodnich. Mimo tych dużych różnic społecznych i kulturalnych następuje integracja społeczności lokalnej między innymi poprzez zawierane „mieszane” małżeństwa.

Około 1957 r. nastąpiła fala emigracji Ślązaków do byłych RFN i NRD w ramach akcji łączenia rodzin. Z kolei w latach 1870 – 1980 w związku z rozwojem dużego ośrodka przemysłowego w sąsiedniej Praszce, młode pokolenie wywodzące się w szczególności z ludności napływowej, migrowały na pobyt stały do tego miasteczka.

Dostęp do służby zdrowia

Podstawową opiekę zdrowotną na terenie miasta zapewnia Zakład Opieki Zdrowotnej w Gorzowie Śląskim – mieści się tu gabinet EKG, gabinet zabiegowy, gabinet stomatologiczny, laboratorium.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna sprawowana jest przez Parafialny Zespół Caritas w Gorzowie Śląskim, którego działalność jest uzupełnieniem pomocy organizowanej przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzowie Śląskim oraz Stację Opieki Caritas.

Infrastruktura techniczna

Miasto Gorzów Śląski jest w pełni skanalizowane i zwodociągowane. Aktualnie w budowie jest sieć gazowa. Większość mieszkańców korzysta z butli gazowych i paliw stałych do ogrzewania mieszkań.

W Gorzowie krzyżują się drogi: krajowa nr 45 relacji granica państwa – Złoczew, z drogą wojewódzka nr 487 relacji Byczyna- Olesno. Na skrzyżowaniu w/w dróg znajduje się główny przystanek autobusowy. Stan dróg gminnych w Gorzowie Śląskim jest dobry - są to drogi utwardzone, asfaltowe, oświetlone. W mieście istnieją chodniki przy każdej z ulic.

Odbiór i transport odpadów prowadzi firma Remondis. Wszyscy mieszkańcy posiadają kosze na śmieci i mają podpisaną z firmą umowę na odbiór odpadów.

Gospodarka i rolnictwo

Na terenie miejscowości najwięcej miejsc pracy występuje w produkcji i usługach rynkowych.

Tabela 4. Liczba miejsc pracy w mieście Gorzów Śląski

Wyszczególnienie	Liczba zakładów/ gospodarstw	Liczba miejsc pracy
Strefa budżetowa	Urząd Miejski, Miejsko- Gminny Ośrodek Kultury	35
Produkcja	11	270
Usługi rynkowe	107	220
Gospodarstwa rolno- rynkowe	0	0

Kapitał społeczny i ludzki

Działalność kulturalna i sportowa

Pierwszy obiekt kulturalno – oświatowy pod nazwą Dom Gorzowa powstał w 1939 r. przy obecnej ul. Wojska Polskiego. Obiekt pomyślany był na spotkania, narady urządzanie uroczystości. Służyć miał zaprowadzeniu świeckości w zwyczajach. Po gruntownej przebudowie i modernizacji w budynku tym powstało kino Kosmos już nie działające, już niedługo będzie się tam znajdować sala konferencyjno- bankietowa.

Obecnie działalność kulturalną na terenie miasta Gorzowa od 1960r. prowadzi Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury (M-GOK). Miejskowy Ośrodek Kultury nadzoruje działalność kulturalną na terenie miasta i gminy poprzez organizowanie oraz obsługę różnego rodzaju kursów, spotkań, imprez kameralnych i okolicznościowych, festynów oraz zabaw.

Z inicjatywy Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury powstały i prowadzą działalność koła zainteresowań dla dzieci i młodzieży oraz zespoły ludowe:

- Biblioteka Publiczna,
- Zespół folklorystyczny "Faska",
- Zespół ludowy "Gorzowianki",
- Młodzieżowa Orkiestra Dęta,
- Orkiestra Dęta Dorosłych,
- Społeczne Ognisko Muzyczne,
- Zespół młodzieżowy Tańca Disco,
- Kółko taneczne, w którym zainteresowani uczą się tańca towarzyskiego i współczesnego,
- Kółko plastyczne - prowadzone w dwóch grupach: dzieci najmłodsze i uczniowie gimnazjum,
- Kółko fotograficzne - reaktywowane w maju 2005,
- czytelnia internetowa,
- zespół wokalny- instrumentalny "Vacant".

Duże sukcesy odnosi zespół „**Gorzowianki**”. W ich stałym repertuarze znajdują się zapomniane pieśni ludowe, przyspiewki śląskie oraz dawne podania. Członkinie zespołu występują w oryginalnych strojach powiatu oleskiego. Największym do dziś wyróżnieniem i ważnym sukcesem były występy Gorzowianek w 1997 r. w telewizyjnym programie Zbigniewa Górniego obok innych znanych i cenionych gwiazd polskiej estrady.

W 1999 r. powstał przy M-GOK konkurencyjny zespół ludowy „**Faska**” składający się z 12 osobowej grupy damsko-męskiej. Członkowie przejęli od „Gorzowianek” stroje, oprócz tego wzbogacili repertuar o akompaniament akordeonowy.

Działające przy M-GOK **Ognisko Muzyczne** funkcjonuje od 1960r. W Ognisku dzieci mają możliwość nauki gry na fortepianie , akordeonie, gitarze, flecie, syntezatorze a także innych dętych instrumentach.

Wielu absolwentów Ogniska Muzycznego należy do **Młodzieżowej Orkiestry Dętej** kierowanej przez Zygryda Stefana.

Znaczące miejsca i wyróżnienia ogólnopolskie uzyskuje istniejący od paru lat zespół tańca disco „**Szafir**”, przygotowywany przez Adama Marka.

Przy M-GOK –u znajduje się **Miejska Biblioteka Publiczna**, która aktualnie pełni rolę Biblioteki powiatowej i nowoczesnej czytelnicy internetowej cieszącej się uznaniem uczniów i studentów.

Poza M-GOK na terenie miasta działalność kulturalno-społeczno prowadzi **Oddział Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim (DFK)** w Gorzowie Śląskim. Celami statutowymi Towarzystwa są między innymi: krzewienie, popularyzacja i rozwój oświaty, kultury i sztuki niemieckiej, zmierzającej do zaspokojenia w tym zakresie potrzeb ludności niemieckiej; umacnianie braterskiej więzi i współżycia ludności niemieckiej z ludnością polską; organizowanie i zaspakajanie potrzeb młodzieży. Towarzystwo posiada prawie w każdej wsi gminy Gorzów Śląski świetlice w których organizowane są różnego rodzaju konkursy, imprezy i odbywają się kursy nauki języka niemieckiego. DFK swoją siedzibę ma w dawnej szkole katolickiej przy ulicy Kluczborskiej, tuż obok gorzowskiego rynku. Przy DFK działa biblioteka niemiecka.

Aktywnie działa **Parafialny Zespół „Caritas”**. Z inicjatywy jego członków powstała Stacja Opieki „Caritas”, wyposażona w samochody, sprzęt rehabilitacyjny niosąca pomoc medyczną potrzebującym.

Przy kościele św. Trójcy funkcjonuje **parafialna biblioteka, parafialny chór** mieszany liczący 45 osób.

Gorzowski Klub Seniora, który powstał w 1968 roku, tworzą najstarsi mieszkańcy Gorzowa i okolic. Członkowie Klubu często organizują swoje spotkania i imprezy rozrywkowe na terenie MGOK, który jest im szczególnie przychylny mając na uwadze rolę jaką odgrywa ten Klub wśród najstarszej społeczności miasta i gminy.

Na terenie Gorzowa działa również **Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Miasta Gorzów Śląski**. Organizacja ta czynnie uczestniczy w życiu kulturalnym miasta Gorzowa jak i całej gminy.

Poza rozrywkami kulturalnymi zwłaszcza dzieci i młodzież, choć nie brakuje również seniorów, mogą rozwijać swe pasje sportowe w oparciu o działające **cztery kluby sportowe**. Najchętniej uprawianą dyscypliną sportu jest piłka nożna i w tej dziedzinie sekcje piłkarskie seniorów, juniorów oraz trampkarzy rywalizują w lidze okręgowej. Kluby te też są również współorganizatorami lub organizatorami imprez dla społeczności całej gminy. Równie popularne są szkolne kluby sportowe działające niemal przy każdej szkole. W Gorzowie Śląskim aktywnie działa Ludowy Międzyzakładowy Klub Sportowy „Piaś” w Gorzowie Śląskim.

Ochotnicza Straż Pożarna na terenie Gorzowa posiada długą tradycję. Z końcem XIX wieku straż pożarna zorganizowała się na zasadach obowiązujących do dzisiejszych czasów, liczyła 80 aktywnych członków. Drewniana strażacka baza mieściła się wówczas najprawdopodobniej na obecnym miejscu parkingu PKS. W latach 1925-1926 strażacy dysponowali co najmniej dwiema pompami ręcznymi na czterokołowych podwoziach. Pompę obsługiwało 8 strażaków. W latach 50. XX wieku, przydzielono Ochotniczej Straży Pożarnej nowe wozy strażackie, wycofując stare. Obecny budynek straży pożarnej został oddany do

użytku 1968 roku. Oprócz pomieszczeń związanych z główną funkcją, znajduje się w nim sala ze sceną, a także trzon kuchenny dla obsługi zabaw, weseli i spotkań.

Wydarzenia społeczno- kulturalne w miejscowości Gorzów Śląski

W gminie z roku na rok rośnie popularność różnego rodzaju festynów i imprez masowych, które odbywają się najczęściej na miejskim **stadionie sportowym** oraz w malowniczo położonym, tuż obok Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury **miejskim amfiteatrze**. Do najważniejszych wydarzeń społeczno-kulturalnych w miejscowości Gorzów Śląski należą:

- Międzynarodowy Wyścig Kolarski Juniorów Młodszych,
- Majówka,
- Dzień Dziecka,
- Dni Gorzowa- Dni Partnerstwa;
- Gminne Zawody Strażackie;
- Letnia Spartakiada Sportowa;
- Ogólnopolski Turniej Tańca DISCO;
- Dożynki,
- Koncert Kolęd.

Najważniejsze kultywowane tradycje

- **Święto Plonów - Obchody Dożynkowe** - zwane były „żniowiokiem” i była to przede wszystkim zabawa żniwiarzy. Zaczynano je zbiorowymi pieśniami, gdy zbliżała się chwila zżęcia ostatnich kłosów i wiązania ostatnich snopków. Później formował się pochód: na pierwszym wozie jechali muzykanci, na drugim dziewczęta z koroną, a na pozostałych żniwiarze. W drodze, przy akompaniamencie muzyki śpiewano stare pieśni ludowe związane ze żniwami. Po wojnie rozpowszechnił się znany już wcześniej (i trwa do dziś) zwyczaj urządzania przez kościół specjalnych nabożeństw dziękczynnych za udane plony. Z tej okazji wije się znowu koronę i składa na ołtarzu. Oprócz wieńca święci się też owoce i jarzyny ułożone w koszyczkach na stole przed ołtarzem. Wieniec dożynkowy pełni symboliczną funkcję podczas zakończenia prac w polu- przeważnie jest dużych rozmiarów, upleciony z różnych kłosów, przybrany wstążkami, owocami, kwiatami- symbolizuje obfitość i urodzaj. Procesja Bożego Ciała - ołtarze ustawione i upiększone na rynku;
- **Boże Ciało** - konieczne jest podkreślenie Bożej obecności w wielkości i majestacie; popularnej procesji i śpiewaniu Ewangelii przy czterech ołtarzach towarzyszy sypanie kwiatków przez dziewczynki w białych sukienkach;
- **Andrzejki** - to wieczór poświęcony wróżbom, które dotyczą małżeństwa i miłości; jedną z najbardziej popularnych wróżb jest lanie wosku;
- **Wigilia Bożego Narodzenia-** Święta Bożego Narodzenia to najbardziej uroczyste święta w naszej tradycji. Do tych świąt przygotowujemy się długo i starannie. Obowiązkowo na stole wigilijnym znajduje się dwanaście potraw, dodatkowe wolne nakrycie dla strudzonego wędrowca, sianko pod stołem, pięknie przystrojona choinka, a pod nią prezenty. Przed kolacją wigilijną czytamy Pismo Święte i dzielimy się opłatkiem składając sobie najlepsze życzenia. Po wieczery śpiewamy wspólnie kolędy, a o północy całą rodziny idą do Kościoła na Pasterkę świętować Narodzenie Pańskie;

- **Wielkanoc**- strojenie koszyczków wielkanocnych z uwzględnieniem zwyczaju zdobienia jaj wielkanocnych (pisanki, kraszanki, rysowanki, oklejanki); robienie palm wielkanocnych, które wykonuje się z kwitnących gałązek wierzby i ozdabia wstążkami lub suszonymi kwiatami; Smingus Dyngus- polewanie dziewcząt wodą;
- **Mikołajki**- ześwieczona nazwa dnia Świętego Mikołaja obchodzonego 6 grudnia. W dniu tym "Święty Mikołaj" (właściwie osoba przebrana za niego) przynosi dzieciom prezenty. Zazwyczaj są to drobne upominki, słodczyki lub małe zabawki. W Gorzowie Śląskim każda placówka pedagogiczna organizuje dzieciom „Dzień św. Mikołaja”, a oprócz tego w sali Miejsko - Gminnego Ośrodka Kultury odbywają się z tej okazji zabawy dla dzieci, a święty rozdaje prezenty;
- **Kolędowanie** - Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury każdego roku w styczniu organizuje „Koncert Kolęd” dla mieszkańców;
- **Ostatki**- w czasie karnawału w sali remizy strażackiej w oraz w sali MGOK w Gorzowie Śląskim, każdego roku organizowane są przez Publiczne Przedszkole, Koło Łowieckie, OSP Gorzów- w Gorzowie Śląskim zabawy karnawałowe; tej nocy obowiązkowo tańczony jest walczyk czekoladowy oraz taniec kotylionowy;
- **Bal Sylwestrowy**- corocznie organizowany jest w sali OSP sylwester przez Strażaków oraz w sali Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury przez Związek Sportowców i MGOK
- **Polterabend** (impreza przedślubna, głośna, z tłuczeniem naczyń), odbywa się w czwartek przed weselem. Grupa młodych ludzi maszeruje ze śpiewem z pełnymi workami szkła do domu weselnego, by narobić bałaganu i hałasu, potłuc szkło. Tam czeka na nich poczęstunek i zabawa do białego rana. Młodzi wiedzą, że szkło powinni razem, zgrabnie posprzątać, co wróży, że w małżeństwie będą zgodnie i sprawnie pracować. Natomiast w scenariuszu dnia weselnego występuje zwyczaj zegnania pana młodego w jego rodzinnym domu, przybyciem orszaku pana młodego do domu narzeczonej, by „okazać dokumenty” i „wykupić” pannę młodą;
- **św. Florian- Dzień Strażaka (4 maja).**

2.1. Podsumowanie inwentaryzacji zasobów służących odnowie miejscowości

Inwentaryzacja i analiza zasobów zawiera wykaz elementów materialnych i niematerialnych miejscowości, które mogą być wykorzystane dla jej rozwoju

Rodzaj zasobu	Opis i ocena zasobu jakim dysponuje Gorzów Śląski
Środowisko przyrodnicze, położenie	Miasto położone w obrębie Wyżyny Śląsko-Krakowskiej wzdłuż obniżenia dolinnej rzeki Proсны. Pomimo silnego przekształcenia obszaru, na terenie miasta występują obiekty i obszary cenne przyrodniczo: dolina Proсны i zbiorniki wodne.
Walory krajobrazu	– otoczenie atrakcyjne krajobrazowo (dolina Proсны)
Walory klimatu	– średnio korzystne warunki klimatyczne (zamglenia, zwiększona wilgotność, zaleganie zimnego powietrza związane z doliną Proсны)

Wody powierzchniowe i podziemne	<ul style="list-style-type: none"> – rzeka Proсна, zbiorniki wodne różnego pochodzenia, w tym rowy przeciwczołgowe z czasów II wojny światowej, możliwe do wykorzystania dla celów rekreacyjnych
Drogi, dostępność komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> – stan dróg jest dobry, – położenie przy drodze krajowej nr 45 relacji granica państwa - Złoczew krzyżującej się z drogą wojewódzka nr 487 relacji Byczyna- Olesno, – przy każdej ulicy są chodniki, – na skrzyżowaniu dróg nr 45 i nr 487 znajduje się główny przystanek autobusowy.
Sąsiedztwo	<ul style="list-style-type: none"> – bliskie sąsiedztwo miasta Praszka, Olesno, Kluczbork
Inne	<ul style="list-style-type: none"> – miasteczko wyposażone jest w sieć kanalizacji sanitarnej i w sieć wodociągową – przez Gorzów Śląski przebiega szlak drewnianego budownictwa sakralnego, – opracowany przez LGD Górna Proсна jest również projekt szlaków rowerowych i pieszych,
Środowisko kulturowe	Bogata historia miasta przygranicznego, związana także z rozwojem hutnictwa żelaza. Zachował się historyczny układ urbanistyczny miasta oraz liczne obiekty zabytków, głównie domy mieszkalne.
Walory architektury wiejskiej, zabytki	<ul style="list-style-type: none"> – zachowany, historyczny układ urbanistyczny miasteczka lokowanego na prawie niemieckim z XIII w. z prostokątnym rynkiem ze skwerem wpisanym w półwrzecionowaty układ ulic wychodzących z narożników, – zabytki z rejestru konserwatora zabytków: dwór, nadleśnictwo, zajazd, domy mieszkalne w Rynku i na terenie Gorzowa
Walory ukształtowania przestrzeni publicznej	<ul style="list-style-type: none"> – Park Miejski obejmujący park z alejami lipowymi, amfiteatr z placem zabaw, niezagospodarowany teren trawiasty z placem betonowym pełniącym funkcję lodowiska oraz plac główny z pomnikiem - zaniedbany, wymagający rewitalizacji, obiekty powinny zostać zmodernizowane, – Rynek w centrum Gorzowa ze skwerem, fontanną i płaskorzeźbą Świniopasa – wymaga rewitalizacji
Osobliwości, tradycje, ciekawe miejsca i przedmioty	<ul style="list-style-type: none"> – jedyny w Polsce pomnik Świniopasa, który stał się symbolem gminy Gorzów Śląski, – miasteczko słynęło z hutnictwa, nazwa huty Paulina przeszła na wybudowaną w latach 1895 – 1899 kolejki wąskotorowej Olesno-Zawisna biegnącej przez Gorzów, na której w 1929 r. uruchomiono łączność kolejową (zlikwidowaną ostatecznie w 1944r.)
Tradycje, obrzędy, zwyczaje, potrawy itp.	<ul style="list-style-type: none"> – Polterabend (impreza przedślubna, głośna, z tłuczeniem naczyń), odbywa się w czwartek przed weselem, – Święto Plonów - Obchody Dożynkowe - zwane były „żniwiokiem” – św. Florian- Dzień Strażaka (4 maja) – kuchnia śląska, kołocz śląski.

Specyficzne nazwy	<ul style="list-style-type: none"> – Świniopas, Polterabend – dawna nazwa Gorzowa Śląskiego - Landsberg
Inne	– w ciągu wielu wieków miasto przygraniczne, wielokulturowe
Obiekty i tereny	Na terenie miasta wiele obiektów przeznaczonych na cele publiczne wymaga remontów lub modernizacji.
Tereny mieszkaniowe	Dostępne tereny przeznaczone pod funkcje mieszkaniowe
Tereny dla funkcji rekreacyjno-mieszkaniowej	- w obrębie miasta występuje wiele terenów o funkcji mieszkaniowej, tereny rekreacyjne przewiduje się w parku miejskim
Tereny dla działalności gospodarczej	– tereny dla działalności gospodarczej znajdują się przy obwodnicy miasta, oraz przy drogach wjazdowych do Gorzowa.
Miejsca tradycyjnych spotkań, place i miejsca publiczne	<ul style="list-style-type: none"> – Rynek – Park miejski – konieczna rewitalizacja
Miejsca sportu i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> – Stadion sportowy z boiskiem do gry w piłkę nożną oraz bieżnią okólną – wymagający modernizacji – Przyszkolne boiska sportowe i dwie sale gimnastyczne
Inne	<ul style="list-style-type: none"> – Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury (pomieszczenia do ćwiczeń Orkiestry Dętej, salka kawiarenki)- wymaga remontu – Budynek Oddziału Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim (DFK) – Amfiteatr przy parku miejskim – wymaga remontu
Gospodarka i rolnictwo	Miasto o dominującej funkcji mieszkaniowo-usługowej.
Miejsca pracy	<ul style="list-style-type: none"> – 118 przedsiębiorstw na terenie miasta, – 490 miejsc pracy w usługach i produkcji
Miejsca noclegowe, hotele, gastronomia	<ul style="list-style-type: none"> – Brak miejsc noclegowych (w 2009 r. rusza hotel „Pod lipą”) – Restauracja Stara Kuźnia i City Bar
Mieszkańcy, kapitał społeczny	Duża aktywność mieszkańców, liczne grupy nieformalne i stowarzyszenia.
Autorytety, znane postaci	<ul style="list-style-type: none"> - kompozytor Emanuel Kania, - prof. F.Hawranek
Związki organizacje , stowarzyszenia kluby, grupy nieformalne	Aktywnie działające grupy formalne i nieformalne, w tym. Zespoły i orkiestry. LZS mają znaczący wpływ na aktywizację społeczności lokalnej. A Ochotnicza Straż Pożarna jest inicjatorem i organizatorem wielu imprez sportowo- rekreacyjnych oraz artystycznych.
Inne	- ludność wielokulturowa: miejscowa (autochtoniczna), napływowa z terenów Polski (osadnicy z województwa łódzkiego, kieleckiego, krakowskiego), napływowa z kresów wschodnich, zintegrowana o korzystnej strukturze wiekowej.

3. Ocena mocnych i słabych stron Gorzowa Śląskiego

Podczas zebrań wiejskich poświęconych dyskusji nad planem odnowy miejscowości, a także w ankietach, mieszkańcy Gorzowa zwrócili uwagę na swoje atuty, silne strony, zauważając także słabości i zagrożenia.

Tabela nr 2. Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dobre warunki komunikacyjne – węzeł komunikacyjny DK 46 i DW • aktywni młodzi mieszkańcy • bogate życie społeczno-kulturalne mieszkańców (Dom Kultury, Towarzystwo Polsko-Niemieckie (DFK), Kluby Sportowe, Zespoły Ludowe, Orkiestra Dęta, Fundacja Górna Proсна) • możliwość stworzenia atrakcyjnej przestrzeni publicznej w istniejącym parku łącznie z Amfiteatrem i Domem Kultury, • zabytkowe centrum miasta • czynne i ożywione partnerstwo gminy Gorzów Śląski z niemiecką gminą Landsberg • bogaty kalendarz imprez kulturalno-rozrywkowych, sportowych (Dożynki gminne, Koncert Kolęd, Majówka, Dni Gorzowa, Przegląd Orkiestr Dętych, Ogólnopolski Turniej Tańca DISCO), • aktywny Klub Seniora (spotkania i imprezy), • Miejski Stadion Sportowy, • Płaskorzeźba Świniopasa i związana z tym legenda • liczne zbiorniki wodne wykorzystywane do wędkowania, • zabytkowe obiekty sądu i więzienia, • położenie miasta w dolinie Proсны, • wielokulturowość mieszkańców, • znani ludzie: kompozytor Emanuel Kania, prof. F.Hawranek 	<ul style="list-style-type: none"> • zaniedbany i niewykorzystany Park Miejski oraz centrum miasta • brak ścieżek rowerowych, • bezrobocie, • brak kąpieliska, • niewykorzystana linia kolejowa, • mała liczba placów zabaw, • nieliczne małe boiska dla dzieci i młodzieży, • brak miejsc noclegowych, • niewystarczająca baza gastronomiczna, • wymagająca modernizacji infrastruktura sportowa (stadion)
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • pojawienie się możliwości dofinansowania w ramach poprawy jakości życia i różnicowania gospodarki wiejskiej • rosnący popyt na aktywne formy spędzania wolnego czasu w czystym nieskażonym środowisku • rosnący rynek zbytu na żywność ekologiczną • rozwój gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych • wzrost zainteresowania obszarami wiejskimi jako miejscem zamieszkania i spędzania wolnego czasu przez mieszkańców zarówno Polski, jak i pozostałych krajów Unii Europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> • marginalizacja i wyludnienie obszarów wiejskich • niestałość polityki finansowej państwa • dalsze wyludnienie i wzrost średniej wieku, wywołany szczególnie odpływem młodzieży • globalizacja i produkcja masowa prowadząca do spadku konkurencyjności tradycyjnych lokalnych firm • niska siła nabywcza ludności polskiej • ograniczone możliwości dywersyfikacji zatrudnienia osób odchodzących z rolnictwa

3.1. Podsumowanie analizy SWOT

Z przeprowadzonej analizy SWOT wynika, że:

- a) najistotniejszym atutem miasta jest znaczący potencjał społeczny (stosunkowo duża ilość mieszkańców, w tym młodych). Wielu mieszkańców aktywnie działa na rzecz miejscowości. Młodzież z wielkim oddaniem bierze udział w akcjach, pomaga lokalnej społeczności, pilnuje i dba o porządek w mieście. Strażacy są dobrymi animatorami czasu wolnego, bowiem wielokrotnie biorą udział w organizacji imprez kulturalno - rozrywkowych, sportowych i okolicznościowych. Mieszkańcy dążą do zintegrowania się, mają chęć wspólnego działania. Wysoko oceniana jest działalność Gminnego Ośrodka Kultury, Oddziału Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim, Ochotniczej Straży Pożarnej, Klubu Sportowego „Piaś”, oraz przyszkolnych zespołów sportowych.
- b) ważne jest kultywowanie tradycji wynikających z historii polsko- niemiecko- czeskiej oraz dziedzictwo kulturowe. Wyremontowany został pomnik Świniopasa, który przypomina o zwyczajach panujących na terenie Gorzowa sprzed wiekiem.
- c) słabością Gorzowa jest zaniedbany Park Miejski oraz centrum miasta, które tworzy rynek ze skwerem i zabytkowymi kościołami. W wielu ankietach mieszkańcy wskazywali na ich problemy socjalne – bezrobocie i biedę. Ofertę dostępnych szkoleń, działalności sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej uważają za niewystarczającą.

4. Wizja

GORZÓW ŚLĄSKI
– PRZYJAZNY DLA OTOCZENIA, ZADBANY I ZIELONY, Z
ROZBUDOWANĄ INFRASTRUKTURĄ REKREACYJNO-SPORTOWĄ I
AKTYWNYMI MIESZKAŃCAMI, ZACHĘCA DO ODWIEDZENIA
TURYSTÓW.

Do realizacji wizji konieczne będzie także zaangażowanie i współdziałanie władz samorządowych Gminy Gorzów Śląski, zwłaszcza w działaniach wymagających wsparcia finansowego. Gorzów Śląski dzięki działaniom własnym, wspomaganym przez Gminę oraz fundusze zewnętrzne, może stać się wygodnym i atrakcyjnym miejscem zamieszkania.

5. Cele

Realizacja priorytetów rozwojowych wymaga osiągnięcia celów długofalowych, które zgodne są z oczekiwaniami mieszkańców, jednocześnie będąc zgodnymi z najważniejszymi dokumentami planistycznymi gminy tj. Strategią Rozwoju Gminy Gorzów Śląski oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gorzów Śląski. Poniżej zaprezentowano cele ogólne i szczegółowe sformułowane w oparciu o zasoby i walory miasta oraz potrzeby mieszkańców:

Cel ogólny:

I. Poprawa jakości życia

Cele szczegółowe:

- I.1. Upowszechnienie sportu i rekreacji
- I.2. Modernizacja infrastruktury drogowej
- I.3. Rozwój życia społecznego i aktywizacja mieszkańców
- I.4. Poprawa ładu i estetyki miasta

6. Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć w latach 2009-2015

W wyniku ankietyzacji oraz po przeprowadzonych spotkaniach mieszkańcy wymienili szereg zadań, które uważają za potrzebne do zrealizowania na terenie miasta Gorzów Śląski:

- uporządkowanie parku z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną i odnową amfiteatru,
- remont stadionu,
- budowa placów zabaw,
- budowa ciągów rowerowo-piesznych (pieszo-jezdnych),
- budowa miejsc parkingowych dla tirów,
- pielęgnacja zieleni miejskiej,
- przebudowa fontanny na Rynku,
- odnowienie elewacji kamieniczek w Rynku,
- utworzenie kąpieliska.

Za **najważniejsze zadania**, które powinny być zrealizowane do 2015 roku mieszkańcy uznali wymienione poniżej, w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju miejscowości:

1. Uporządkowanie parku z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną i odnową amfiteatru,
2. Remont stadionu,
3. Utworzenie kąpieliska
4. Budowa ciągów rowerowo-piesznych (pieszo-jezdnych)
5. Budowa placów zabaw

Za najważniejsze działanie pozwalające na poprawę warunków życia w mieście, mieszkańcy wskazali przede wszystkim stworzenie bezpiecznego miejsca dla wypoczynku i rekreacji oraz estetycznej przestrzeni publicznej. Chcieliby, aby w Gorzowie powstał nowoczesny Miejski Park. Stwierdzono, że tożsamość Gorzowa można budować w oparciu o dobre położenie przy szlaku komunikacyjnym, interesujących mieszkańców, a także aktywne organizacje i ciekawe miejsca. Większość ankietowanych zauważa także problemy związane z koniecznością unowocześnienia stadionu miejskiego, brakiem kąpieliska oraz bezpiecznych, nowoczesnych i estetycznych placów zabaw, a także z potrzebą stworzenia ciągów pieszo-jezdnych w obrębie miasta.

Park Miejski powstanie na bazie istniejącego parku obejmującego teren o powierzchni około 1,58 ha znajdujący się w centrum Gorzowa Śląskiego. Park Miejski po modernizacji będą tworzyć:

- **Plac główny**, czyli plac z pomnikiem naprzeciwko Urzędu Miejskiego, który powinien przede wszystkim spełniać funkcje reprezentacyjne. W tym celu wskazana jest wymiana nawierzchni, poszerzenie stopni które w okresie letnim mogą być wykorzystane do siedzenia. Funkcjonalność placu zostanie również zwiększona poprzez zrealizowanie pochylni dla wózków, ustawienie ławek i koszy na śmieci oraz stworzenie dogodnych połączeń z parkiem.
- **Park**, znajdujący się pomiędzy wyżej wymienionym placem, budynkiem dworskim, przedszkolem a ulicą Parkową. Ośią kompozycyjną parku jest główna ścieżka biegnąca na całej jego długości i łącząca go z terenem Zielonej Sali Gimnastycznej oraz Amfiteatrem. Ścieżka zostanie poszerzona i zostaną dosadzone lipy. Na przecięciu dwóch głównych ciągów zaprojektowano plac wypoczynkowy. Dla uatrakcyjnienia parku, wprowadzono na jego teren place rekreacyjne z urządzeniami zabawowymi, grami planszowymi oraz elementy małej architektury.
- **Zielona sala gimnastyczna**, czyli niezagospodarowany teren trawiasty z pozostałościami sadu znajdującego się pomiędzy ulicą Parkową a ulicą Fryderyka Chopina. Zielona sala wykorzystuje istniejące na jej terenie lodowisko, i tworzy z niego centralną część sportowo – rozrywkową Parku. Planuje się tutaj:
 - o Mini skate park
 - o Boisko do kosza latem a zimą lodowisko
 - o Tor rowerowo – rolkowy
 - o Stoły do szachów oraz tenisa stołowego
 - o Boisko do piłki nożnej i siatkowej
- **Plac przy amfiteatrze wraz z amfiteatrem i placem zabaw**, czyli teren pomiędzy ulicą Gorzałki a rowem melioracyjnym. W amfiteatrze zmodernizuje się widownię wymieniając jej nawierzchnię i ławki. Teren wokół amfiteatru zaprojektowano mając na uwadze ciągi piesze, łącząc je i udostępniając do użytku niepełnosprawnym. Plac przy amfiteatrze będzie wykorzystywany przy wszelkich imprezach odbywających się w amfiteatrze lub jego otoczeniu. Plac zabaw zostanie oddzielony od reszty terenu murkiem z otworami, które dzieci będą mogły wykorzystywać do zabawy. Bezpieczeństwo bawiących się dzieci zostanie zapewnione poprzez zastosowanie specjalnej nawierzchni przeznaczonej specjalnie dla placów zabaw oraz nasadzenie od strony ulicy ciągu jarzębów. Po drugiej stronie placu zabaw pozostawi się niezagospodarowaną powierzchnię trawiastą.

Przedsięwzięcie 1

Uporządkowanie parku z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną i odnową amfiteatru

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny: I. Poprawa jakości życia
Realizacja celów szczegółowych	Cel szczegółowy: I.1. Upowszechnienie sportu i rekreacji Cel szczegółowy: I.3. Rozwój życia społecznego i aktywizacja mieszkańców

	Cel szczegółowy: I.4. Poprawa ładu i estetyki miasta
Uzasadnienie Przeznaczenie	<p>Działania pozwalające na poprawę warunków życia w mieście, to między innymi stworzenie bezpiecznego miejsca dla wypoczynku i rekreacji - nowoczesny Miejski Park. W wielu miejscowościach podstawowym problemem jest zabudowanie centrum obiektami całkowicie niezgodnymi z charakterem miasta lub centrum jest zaniedbane i niedostępne, co uniemożliwia wykorzystanie tego miejsca. Ważne jest także podniesienie estetyki miejskiej poprzez wprowadzanie zieleni wysokiej oraz zagospodarowywanie przestrzeni publicznych.</p> <p>Zagospodarowany park miejski łącznie z zieloną salą gimnastyczną, amfiteatrem i placem zabaw przeznaczone są dla wszystkich mieszkańców. Dla rodzin z dziećmi przewiduje się budowę nowoczesnego, bezpiecznego placu zabaw, a dla ogółu mieszkańców zagospodarowanego miejsca rekreacji i wielu imprez (amfiteatr) .</p>
Termin realizacji	2009-2012
Szacunkowy koszt	<p><i>Remont amfiteatru – 434 000</i> <i>Urządzenie i uporządkowanie parku – 526 000 zł</i> <i>Remont placu głównego – 352 500 zł</i> <i>Zielona sala gimnastyczna – 414 000 zł</i></p> <p><i>Razem: 1 726 500 netto PLN</i> <i>2 016 330 brutto PLN</i></p>
Źródła finansowania	<i>Budżet gminy, PROW 2007-2013 „Odnowa wsi”</i>

Przedsięwzięcie 2

Remont stadionu

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny I. Poprawa jakości życia
Realizacja celów szczegółowych	<p>Cel szczegółowy I.1. Upowszechnienie sportu i rekreacji</p> <p>Cel szczegółowy I.3. Rozwój życia społecznego i aktywizacja mieszkańców</p>
Uzasadnienie Przeznaczenie	<p>Obecnie stadion nie jest w pełni użytkowany. Brak wystarczającej infrastruktury oraz trybun i nowoczesnej płyty wraz z oświetleniem powoduje ograniczenie sportowej aktywności mieszkańców.</p> <p>Modernizacja stadionu będzie służyła wszystkim mieszkańcom, a w szczególności dzieciom i młodzieży. Oprócz przeznaczenia typowo sportowego obiekt może być używany na wszelkie duże imprezy.</p>

Termin realizacji	2011-2012
Szacunkowy koszt	1 000 000 PLN
Źródła finansowania	Budżet gminy, budżet państwa

Przedsięwzięcie 3

Utworzenie kąpieliska

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny I. Poprawa jakości życia
Realizacja celów szczegółowych	Cel szczegółowy I.1. Upowszechnienie sportu i rekreacji Cel szczegółowy I.3. Rozwój życia społecznego i aktywizacja mieszkańców
Uzasadnienie	Miasto Gorzów Śląski nie posiada żadnego kąpieliska, co jest znaczącym elementem ograniczającym rekreację dla mieszkańców ale również w dużym stopniu rozwój funkcji turystycznych miasta i jego sąsiedztwa. Kąpielisko będzie służyło ogółowi mieszkańców, ale w szczególności młodzieży i dzieciom, które obecnie nie mają odpowiedniego i bezpiecznego miejsca do uprawiania kąpieli oraz turystom.
Termin realizacji	2013-2015r.
Szacunkowy koszt	500 000 PLN
Źródła finansowania	Budżet gminy, PROW 2007-2013 „Leader”, Odnowa wsi”

Przedsięwzięcie 4

Budowa ciągów rowerowo-piesznych (pieszo-jezdnych)

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny I: Poprawa jakości życia
Realizacja celów szczegółowych	Cel szczegółowy I.1. Upowszechnienie sportu i rekreacji Cel szczegółowy I.2. Modernizacja infrastruktury drogowej Cel szczegółowy I.3. Poprawa ładu i estetyki miasta

Uzasadnienie	Miasto nie posiada żadnych ułatwień dla ruchu rowerowego, który staje się ponownie coraz bardziej popularny. Ciągi pieszo-jezdne zapewniają również bezpieczeństwo dla rowerzystów i pieszych oraz przyciągają potencjalnych turystów.
Przeznaczenie	Zbudowane ścieżki będą służyły do ruchu pieszego lub rowerowego, w szczególności dzieci i młodzieży..
Termin realizacji	2013-2015
Szacunkowy koszt	200 000
Źródła finansowania	Budżet gminy, PROW 2007-2013

Przedsięwzięcie 5

Budowa placów zabaw

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny I: Poprawa jakości życia
Realizacja celów szczegółowych	Cel szczegółowy: I.1. Upowszechnienie sportu i rekreacji
Uzasadnienie	W mieście Gorzów Śląski jest znaczna ilość dzieci i młodzieży, dla której nie ma odpowiedniej bazy nowoczesnych, estetycznych i bezpiecznych placów zabaw.
Przeznaczenie	Będą one służyły głównie dzieciom.
Termin realizacji	2010 – 2011
Szacunkowy koszt	150 000
Źródła finansowania	Budżet gminy, PROW, „Leader”

6.1. Harmonogram realizacji przedsięwzięć

Tabela nr Harmonogram realizacji przedsięwzięć:

L.p.	Przedsięwzięcie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Uporządkowanie parku z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną i odnową amfiteatru							
2.	Remont stadionu							
3.	Utworzenie kąpieliska							

4.	Budowa ciągów rowerowo-piesznych (pieszo-jezdnych)							
5.	Budowa placów zabaw							

6.2. Zestawienie rzeczowo- finansowe planowanych przedsięwzięć

Tabela nr Zestawienie rzeczowo-finansowe planowanych przedsięwzięć

L.p.	Przedsięwzięcie	Koszty szacunkowe
1.	Uporządkowanie parku z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną i odnową amfiteatru	2 016 330
2.	Remont stadionu	1 000 000
3.	Utworzenie kąpieliska	500 000
4.	Budowa ciągów rowerowo-piesznych (pieszo-jezdnych)	200 000
5.	Budowa placów zabaw	150 000
Razem		3 866 330